

Filosofie a vědy / Vědy a filosofie

Před téměř 7 lety přednesl (a pak napsal a nechal vytisknout) Václav Frei úvahu, v níž tematizoval dvě hlavní otázky, obě výsostně důležité (ta druhé je ještě důležitější než ta první, ale zůstaneme nyní u té první). Ta otázka zněla zda k filosofování stačí předvědecká zkušenost. Takto formulováno to ovšem dovoluje jednoznačnou, ale vlastní problém spíše zakrývající odpověď. Filosofie přece vznikla před vědami, odborné vědy se ustavily tak, že se osamostatnily původně filosofické disciplíny z rámce filosofie (a tím také ztratily schopnost se vztáhnout k „univerzu“, tj. ke světu jako celku). Už toto nepochybné historické „faktum“ je nevyvratitelným dokladem toho, že filosofie může vzniknout bez opory ve vědách. Tato odpověď má však jednu vadu, totiž že se vyhýbá časovému resp. dobovému aspektu: pro dnešní filosofování totiž platí jiná odpověď. Má-li *dnes* filosof obstát jako filosof, nemůže výsledků vědeckého zkoumání nedbat, a to v různé míře ovšem. Není tomu ovšem tak, že by bylo možno filosofii stavět na vědách jako na nějakém filosoficky nezpochybnitelném základě. Vztah filosofa k vědám musí nutně být kritický, tj. filosof musí na základě svých kritérií rozhodovat, zda výsledky vědeckých výzkumů a vůbec vědecké poznatky a teorie v určitém plnějším nebo užším rozsahu uzná nebo neuzná; pokud je neuzná, je ovšem zajisté povinen udat své důvody, proč je neuznává (a nemůže uznat). A jedním typem takového zdůvodňování může být i odkaz k předvědeckým nebo lépe mimo-vědeckým „zkušenostem“. Fenomenologický důraz na důležitost zkoumání tzv. „světa našeho života“ nepochybně míří tímto směrem, ale je poněkud absurdní, že Husserl zároveň chtěl z fenomenologie učinit „vědu“, dokonce „přísnou vědu“. Fenomenologie není celá filosofie, natož odborná věda, nýbrž je to rozsáhlá a velmi sofistikovaná metoda, které si může použít vědec (zajisté nezbytně filosoficky „před-připravený“) stejným právem jako filosof. Proto se také způsob fenomenologického postupu (a v důsledku toho i některé z výsledků, takto získaných či dosažených) budou od sebe poněkud lišit podle toho, zda s touto metodou pracuje vědec nebo filosof. Žádný filosof se nemůže, ale ani nemůže vyvazovat ze své doby, a to má své důsledky jak pokud jde o stav „současných“ věd, tak pokud jde o stav *dnešních* před-vědeckých a mimo-vědeckých zkušeností, tj. zkušeností ze „světa našeho života“, neboť tento náš dnešní „svět“ je jiný než třeba svět v antice, ve středověku nebo na počátku nové doby. (Proto má také šíření a pronikání evropské filosofie do jiných kultur své nesnáze, protože taková „introdukce“ se musí nutně pokusit významným způsobem navazovat na jiné, nové před-vědecké a mimo-vědecké zkušenosti, spjaté s jiným „světem“, totiž se „světem jejich života“.

(Písek, 080422-2.)